DOMSTOLENS DOM

9. september 2003 *

I sag C-361/01 P,

Christina Kik ved advocaten E.H. Pijnacker Hordijk og S.B. Noë, og med valgt adresse i Luxembourg,

appellant,

angående appel af dom afsagt den 12. juli 2001 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (Fjerde Udvidede Afdeling) i sag T-120/99, Kik mod KHIM (Sml. II, s. 2235), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af denne dom,

de andre parter i appelsagen:

Kontoret for Harmonisering i det Indre Marked (Varemærker og Design) (KHIM) ved A. von Mühlenbach, O. Montalto og J. Miranda de Sousa, som befuldmægtigede,

sagsøgt i første instans,

* Processprog: nederlandsk.

støttet af

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved W. Wils og N. Rasmussen, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

intervenient i appelsagen,

Den Hellenske Republik ved A. Samoni-Rantou og S. Vodina, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

Kongeriget Spanien ved S. Ortiz Vaamonde, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg,

og

Rådet for Den Europæiske Union ved G. Houttuin og A. Lo Monaco, som befuldmægtigede,

interventienter i første instans,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene J.-P. Puissochet, M. Wathelet, R. Schintgen og C.W.A. Timmermans samt dommerne C. Gulmann, D.A.O. Edward, A. La Pergola, P. Jann, V. Skouris, F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr, J.N. Cunha Rodrigues og A. Rosas (refererende dommer),

generaladvokat: F.G. Jacobs
justitssekretær: ekspeditionssekretær H.A. Rühl,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 26. november 2002, hvorunder Christina Kik var repræsenteret ved E.H. Pijnacker Hordijk, Kontoret for Harmonisering i det Indre Marked (Varemærker og Design) (KHIM) ved A. von Mühlendahl, J. Miranda de Sousa og S. Bonne, som befuldmægtiget, Rådet ved G. Houttuin og A. Lo Monaco og Kommissionen ved W. Wils,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 20. marts 2003,

afsagt følgende

Dom

1 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 21. september 2001 har Christina Kik i medfør af artikel 49 i EF-statutten for Domstolen iværksat appel af dom afsagt af Retten i Første Instans den 12. juli 2001 i sag T-120/99, Kik mod KHIM (Sml. II, s. 2235, herefter »den appellerede dom«), hvorved Retten frifandt Kontoret for Harmonisering i det Indre Marked (Varemærker og Design) (herefter »Harmoniseringskontoret«) i en sag om påstand om annullation af afgørelse truffet af Tredje Appelkammer ved Harmoniseringskontoret den 19. marts 1999, som afviste Christina Kiks klage over undersøgerens afgørelse, hvorved denne nægtede at registrere ordet KIK som EF-varemærke (herefter »den anfægtede afgørelse«).

Relevante retsforskrifter

2 EF-traktatens artikel 217 (nu artikel 290 EF) er affattet således:

»Med forbehold af de i Domstolens procesreglement fastsatte bestemmelser fastlægger Rådet med enstemmighed den ordning, der skal gælde for Fællesskabets institutioner på det sproglige område.«

3 Rådets forordning nr. 1 af 15. april 1958 om den ordning, der skal gælde for Det Europæiske Økonomiske Fællesskab på det sproglige område (EFT 1952-58,

s. 59), som ændret ved diverse tiltrædelsestraktater, senest ved akten vedrørende vilkårene for Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse og tilpasningerne af de traktater, der danner grundlag for Den Europæiske Union (EFT 1994 C 241, s. 21, og EFT 1995 L 1, s. 1), bestemmer i artikel 1:

»De officielle sprog og arbejdssprogene for Unionens institutioner er dansk, engelsk, finsk, fransk, græsk, italiensk, nederlandsk, portugisisk, spansk, svensk og tysk.«

4 Samme forordnings artikel 2 bestemmer:

»Dokumenter, som en medlemsstat eller en person, der er undergivet en medlemsstats jurisdiktion retter til Fællesskabets institutioner, kan efter afsenderens valg affattes på et af de officielle sprog. Svaret skal affattes på det samme sprog.«

5 Forordningens artikel 4 fastsætter:

»Forordninger eller andre dokumenter, der er almengyldige, affattes på de elleve officielle sprog.«

6 Artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 1, er affattet således:

»*De Europæiske Fællesskabers Tidende* udkommer på de elleve officielle sprog.«

Efter at Nice-traktaten er trådt i kraft, er navnet i henhold til denne traktats artikel 2, punkt 38, blevet ændret til *Den Europæiske Unions Tidende*.

7 Harmoniseringskontoret er blevet oprettet i henhold til Rådets forordning (EF) nr. 40/94 af 20. december 1993 om EF-varemærker (EFT 1994 L 11, s. 1). Forordningens artikel 115 regulerer anvendelsen af sprog i sager for Harmoniseringskontoret. Denne bestemmelse har følgende ordlyd:

»1. Ansøgningen om registrering af et EF-varemærke indgives på et af Det Europæiske Fællesskabs officielle sprog.

2. Harmoniseringskontorets sprog er engelsk, fransk, italiensk, spansk og tysk.

3. Ansøgeren skal angive et andet af Harmoniseringskontorets sprog, som han indvilliger i anvendelsen af som eventuelt behandlingssprog i indsigelses-, fortabelses- eller ugyldighedssager.

Er ansøgningen ikke indgivet på et af Harmoniseringskontorets sprog, skal Harmoniseringskontoret sørge for oversættelsen af ansøgningen som beskrevet i artikel 26, stk. 1, til det af ansøgeren angivne sprog.

4. Angår Harmoniseringskontorets sagsbehandling kun EF-varemærkeansøgeren, anvender Harmoniseringskontoret det sprog, på hvilket ansøgningen om registrering af EF-varemærket er indgivet. Er ansøgningen ikke indgivet på et af Harmoniseringskontorets sprog, kan Harmoniseringskontoret sende skriftlige meddelelser til ansøgeren på det andet sprog, som denne har angivet i ansøgningen.

5. Indsigelse eller begæring om et EF-varemærkes fortabelse eller ugyldighed indgives på et af Harmoniseringskontorets sprog.

6. Hvis det sprog, der efter stk. 5 er valgt til indsigelsen eller begæringen om fortabelse eller ugyldighed, er det sprog, EF-varemærkeansøgningen er indgivet på, eller det andet sprog, der blev angivet ved ansøgningens indgivelse, er dette sprog behandlingssproget.

Hvis det sprog, der efter stk. 5 er valgt til indsigelsen eller begæringen om fortabelse eller ugyldighed, hverken er det sprog, varemærkeansøgningen er indgivet på, eller det andet sprog, der blev angivet ved ansøgningens indgivelse, skal indsigeren eller den, der indgiver begæring om EF-varemærkets fortabelse eller ugyldighed, for egen regning fremskaffe en oversættelse af indsigelsen eller begæringen enten til varemærkeansøgningens sprog, hvis dette er et af Harmoniseringskontorets sprog, eller til det andet sprog, der blev angivet ved varemærkeansøgningens indgivelse. Oversættelsen skal indgives inden for en frist, som fastsættes i gennemførelsesforordningen. Behandlingssproget er derefter det sprog, som oversættelsen foreligger på.

7. Parterne i indsigelses-, fortabelses-, ugyldigheds- og appelsager kan træffe aftale om at anvende et andet af Det Europæiske Fællesskabs officielle sprog som behandlingssprog.«

8 Kommissionens forordning (EF) nr. 2868/95 af 13. december 1995 om gennemførelsesbestemmelser til forordning (EF) nr. 40/94 (EFT L 303, s. 1), fastsætter i artikel 1, afsnit I, en række »regler«. Regel 1 vedrørende ansøgningens indhold gentager i stk. 1, litra j), kravet i artikel 115, stk. 3, i forordning nr. 40/94 om, at ansøgningen om registrering af et EF-varemærke skal indeholde en angivelse af et »andet sprog«.

Sagens faktiske omstændigheder

9 I den appellerede dom er sagens faktiske omstændigheder beskrevet som følger:

»3 Sagsøgeren, der er advokat og varemærkeagent i Nederlandene i en virksomhed, der er specialiseret inden for industriel ejendomsret, indgav den 15. maj 1996 i henhold til forordning nr. 40/94 en ansøgning til Harmoniseringskontoret om registrering af et ordmærke som EF-varemærke.

4 Der er ansøgt om registrering af ordet KIK.

5 De tjenesteydelser, for hvilke der er ansøgt om registrering, findes i klasse 42 i Nice-arrangementet af 15. juni 1957 vedrørende international klassificering af varer og tjenesteydelser til brug ved registrering af varemærker, som revideret og ændret.

6 Sagsøgeren har i sin ansøgning, der var affattet på nederlandsk, angivet nederlandsk som det »andet sprog«.

7 Ved afgørelse af 20. marts 1998 afviste undersøgeren ansøgningen, idet en formforskrift, hvorefter ansøgeren skal angive tysk, engelsk, spansk, fransk eller italiensk som det »andet sprog«, ikke var opfyldt.

8 Sagsøgeren påklagede den 4. maj 1998 denne afgørelse, hvorunder hun navnlig gjorde gældende, at undersøgerens afgørelse om at afvise ansøgningen var ulovlig, idet den havde hjemmel i ulovlige fællesskabsbestemmelser. Sagsøgeren indgav klagen på nederlandsk og også, under forbehold, på engelsk.

9 Klagen blev den 2. juni 1998 henvist til appelkammeret ved Harmoniseringskontoret.

10 Klagen blev afvist ved afgørelse af 19. marts 1999 [...] med den begrundelse, at sagsøgeren som det 'andet sprog' havde angivet det samme sprog, som hun havde anvendt ved indgivelsen af registreringsansøgningen, således at ansøgningen var behæftet med en formel mangel, og dette uafhængigt af den anden fejl, som sagsøgeren havde begået, som bestod i ikke at have angivet et af Harmoniseringskontorets fem sprog som det »andet sprog« [...]«

Retsforhandlinger ved Retten og den appellerede dom

10 Stævningen med påstand om annullation blev indleveret til Rettens Justitskontor den 19. maj 1999.

11 Den Hellenske Republik intervenerede i sagen til støtte for sagsøgerens påstande.

12 Kongeriget Spanien og Rådet for Den Europæiske Union intervenerede i sagen til støtte for de påstande, der var nedlagt af Harmoniseringskontoret, der var sagsøgt for Retten.

13 I den appellerede dom tog Retten først stilling til en af Harmoniseringskontoret fremsat påstand om afvisning af sagen. Harmoniseringskontoret gjorde gældende, at sagen, der i form af en indsigelse havde til formål at fastslå, at artikel 115 i forordning nr. 40/94 var ulovlig, skulle afvises, fordi der ikke var nogen retlig forbindelse mellem den anfægtede afgørelse og den bestemmelse, som ulovlighedsindsigelsen var blevet rejst overfor, nemlig denne artikels stk. 3. Harmoniseringskontoret havde nemlig afvist sagsøgerens ansøgning med den begrundelse, at hun ikke havde valgt noget »andet sprog«, som den nævnte bestemmelse kræver det, og ikke med den begrundelse, at hun ikke havde angivet et af Harmoniseringskontorets sprog som »andet sprog«.

14 I den appellerede doms præmis 24 gentog Retten, at sagsøgeren havde angivet nederlandsk som »andet sprog« og fandt, at spørgsmålet om lovligheden af denne bestemmelse, der påbyder at nævne et andet sprog end det sprog, der anvendes ved indgivelsen af registreringsansøgningen, som »andet sprog«, ikke adskiller sig fra spørgsmålet om, hvorvidt udelukkelsen af nederlandsk og visse andre sprog,

der er Fællesskabets officielle sprog, som »andet sprog« er lovlig eller ikke. Retten fandt derfor i den appellerede doms præmis 25, at det var lovligheden af den bestemmelse, der kommer til udtryk i artikel 115, stk. 3, i forordning nr. 40/94, hvorefter ansøgeren skal indvillige i ikke automatisk at have ret til at tage del i alle procedurer ved Harmoniseringskontoret på ansøgningens sprog, der således var den umiddelbare hjemmel for den anfægtede afgørelse, og som anfægtedes ved sagsøgerens ulovlighedsindsigelse.

15 Som konklusion på sin gennemgang af Harmoniseringskontorets ulovlighedsindsigelse udtalte Retten følgende i den appellerede doms præmis 32 og 33:

»32 Det fremgår af ovenstående, at i det omfang den ulovlighedsindsigelse, som sagsøgeren har gjort gældende til støtte for sin påstand om annullation eller ændring af den anfægtede afgørelse, angår forpligtelsen i artikel 115, stk. 3, i forordning nr. 40/94 og artikel 1, regel 1, stk. 1, litra j), i forordning nr. 2868/95, kan den antages til realitetsbehandling. I dette omfang udstrækker genstanden for ulovlighedsindsigelsen sig til forpligtelsen i disse bestemmelser, således som den er tydeliggjort, for så vidt angår rækkevidde og retlige virkninger, ved visse af de andre stykker i artikel 115 i forordning nr. 40/94.

33 I det omfang den ulovlighedsindsigelse, som sagsøgeren har gjort gældende, angår den resterende del af artikel 115 i forordning nr. 40/94, må den derimod afvises. De bestemmelser, der findes i den resterende del af artikel 115, har nemlig på ingen måde været hjemmel for den anfægtede afgørelse, idet afgørelsen alene har angået en registreringsansøgning og ansøgerens forpligtelse til at angive et andet sprog, som ansøgeren indvilliger i kan anvendes som eventuelt [behandlingssprog] for de indsigelses-, fortabelses- og ugyldighedssager, der kan blive indledt mod ham.«

16 I forbindelse med, at Retten derefter tog stilling til realiteten, undersøgte den for det første, om der består et fællesskabsretligt princip om forbud mod forskelsbehandling af de officielle sprog i De Europæiske Fællesskaber. I den appellerede doms præmis 58 og 59 udtalte den følgende:

»58 Det skal i denne forbindelse for det første fastslås, at forordning nr. 1 alene er en afledt retsakt, der har hjemmel i traktatens artikel 217. At påstå, som sagsøgeren har gjort det, at forordning nr. 1 præcist udtrykker et ufravigeligt fællesskabsretligt princip om ligestilling mellem sprogene, som heller ikke kan fraviges ved en senere forordning fra Rådet, er ensbetydende med, at der ses bort fra, at der er tale om afledt ret. Det skal for det andet anføres, at medlemsstaterne ikke i traktaten har fastsat en sprogordning for Fællesskabets institutioner og organer, men at traktatens artikel 217 lader det være op til Rådet ved enstemmighed at fastsætte eller ændre institutionernes sprogordning og indføre forskellige sprogordninger. Denne artikel bestemmer ikke, at denne ordning, når den én gang er fastsat af Rådet, ikke længere senere kan ændres. Det følger heraf, at sprogordningen i forordning nr. 1 ikke kan ligestilles med et fællesskabsretligt princip.

59 Dette indebærer, at sagsøgeren ikke kan påberåbe sig [EF-]traktatens artikel 6 [efter ændring nu artikel 12 EF], sammenholdt med forordning nr. 1, for at godtgøre, at artikel 115 i forordning nr. 40/94 er ulovlig.«

17 Retten undersøgte for det andet, om artikel 115, stk. 3, i forordning nr. 40/94 er i strid med forbuddet mod forskelsbehandling. I den forbindelse udtalte den følgende:

»60 Hvad angår den forpligtelse, som den, der ansøger om registrering af et EF-varemærke, har i henhold til artikel 115, stk. 3, i forordning nr. 40/94 og

artikel 1, regel 1, stk. 1, litra j), i forordning nr. 2868/95 til at »angive et andet af Harmoniseringskontorets sprog, som han indvilliger i anvendelsen af som eventuelt behandlingssprog i indsigelses-, fortabelses- eller ugyldighedssager«, fremgår det, at forpligtelsen ikke, i modsætning til det af sagsøgeren og den græske regering anførte, indebærer nogen tilsidesættelse af [forbuddet mod forskelsbehandling].

61 For det første indvilliger ansøgeren alene, som det fremgår af ordlyden af artikel 115, stk. 3, i forordning nr. 40/94, i, at dette sprog eventuelt anvendes som [behandlingssprog] for så vidt angår indsigelses-, fortabelses- og ugyldighedssager. Det følger heraf, hvilket artikel 115, stk. 4, første punktum, i øvrigt bekræfter, at så længe ansøgeren er den eneste part i sagen ved Harmoniseringskontoret, er sproget i registreringsansøgningen [behandlingssprog]. Forordning nr. 40/94 medfører derfor på ingen måde i sig selv, at der under sådanne procedurer sker forskellig behandling på grund af sproget, idet den netop garanterer, at ansøgningens sprog anvendes som [behandlingssprog] og dermed som det sprog, som de [administrative akter, hvori der træffes en afgørelse] skal være skrevet på.

62 Hvad endvidere angår den omstændighed, at artikel 115, stk. 3, i forordning nr. 40/94 pålægger ansøgeren at angive et andet sprog med henblik på en eventuel anvendelse heraf som [behandlingssprog] under indsigelses-, fortabelses- og ugyldighedssager, skal det fastslås, at denne bestemmelse er vedtaget med det lovlige mål at finde en sproglig løsning for de tilfælde, hvor en indsigelses-, fortabelses- eller ugyldighedssag verserer mellem to parter, der ikke foretrækker det samme sprog, og for hvem det ikke lykkes selv at blive enige om, hvad der skal være [behandlingssprog]. Det skal i denne sidste henseende bemærkes, at parterne i indsigelses-, fortabelses- og ugyldighedssager i henhold til artikel 115, stk. 7, i forordning nr. 40/94 efter fælles aftale kan angive et hvilket som helst af Fællesskabets officielle sprog som [behandlingssprog], hvilket er en mulighed, der navnlig kan være hensigtsmæssig for parter, hvis foretrukne sprog er det samme.

63 Det skal fastslås, at Rådet ved at forfølge det formål at definere, hvad der skal være [behandlingssproget], når der ikke er nogen aftale mellem parterne, hvis foretrukne sprog ikke er det samme, har truffet et passende og [forholdsmæssigt] valg [selv om det har behandlet de officielle sprog i Fællesskabet forskelligt]. På den ene side giver artikel 115, stk. 3, i forordning nr. 40/94 ansøgeren af et EF-varemærke mulighed for, blandt de sprog, der er mest udbredt i Det Europæiske Fællesskab, at vælge det sprog, der skal være [behandlingssprog] i indsigelses-, fortabelses- og ugyldighedssager i det tilfælde, hvor det første af ansøgeren valgte sprog ikke ønskes af den anden part i sagen. På den anden side har Rådet, idet det har begrænset valget til de sprog, hvortil kendskabet er mest udbredt i Det Europæiske Fællesskab, og idet det således har undgået, at [behandlingssproget] bliver meget forskelligt fra de sprogkundskaber, som den ene part i sagen har, holdt sig inden for grænserne for, hvad der er nødvendigt for at nå det tilsigtede mål [Domstolens dom af 15.6.1986, sag 222/84, Johnston, Sml. s. 1651, præmis 38, og af 11.1.2000, sag C-285/98, Kreil, Sml. I, s. 69, præmis 23].

64 Endelig kan sagsøgeren og den græske regering ikke påberåbe sig det stykke, der ved Amsterdam-traktaten blev tilføjet til [EF-]traktatens artikel 8 D (efter ændring nu artikel 21 EF), hvorefter »enhver unionsborger kan skrive til enhver af de institutioner eller organer, der er nævnt i denne artikel eller i artikel 7 [EF], på et af de i artikel 314 [EF] nævnte sprog og få svar på samme sprog«. Artikel 21 EF vedrører Parlamentet og ombudsmandsinstitutionen, og artikel 7 EF omtaler Parlamentet, Rådet, Kommissionen, Domstolen og Revisionsretten samt Det Økonomiske og Social Udvalg og Regionsudvalget. Selv om det pågældende stykke måtte finde anvendelse, ratione temporis, i den foreliggende sag, er Harmoniseringskontoret ikke en af de institutioner eller organer, der er opregnet i artikel 7 EF og artikel 21 EF.«

18 Retten frifandt derfor Harmoniseringskontoret.

Retsforhandlinger ved Domstolen og parternes argumenter

19 Ved skrivelse af 25. januar 2002 meddelte Christina Kiks advokat Domstolen, at hans klient var afgået ved døden, og at appellen ville blive videreført af hendes arvinger. Han anførte, at ansøgningen om et EF-varemærke efter nederlandsk civilret er en formuerettighed, der er en del af arven efter Christina Kik, og at han af eksekutor testamenti, der havde kompetence til at repræsentere de nævnte arvinger, var blevet bemyndiget til at videreføre appellen. I denne dom betegner udtrykket »appellanten« eller »parten« disse arvinger.

20 Ved processkrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 18. december 2001 har Kommissionen anmodet om tilladelse til at intervenere til støtte for Harmoniseringskontorets påstande. Ved kendelse afsagt af Domstolens præsident den 18. marts 2002 fik Kommissionen denne tilladelse.

21 Appellanten har nedlagt påstand om, at den appellerede dom ophæves, at de påstande, som appellanten nedlagde i første instans med henblik på annullation af den anfægtede afgørelse, tiltrædes, og at Harmoniseringskontoret tilpligtes at betale sagens omkostninger for Retten og for Domstolen.

22 Den Hellenske Republik har ligeledes nedlagt påstand om ophævelse af den appellerede dom og om, at alle appellantens påstande tages til følge.

23 Harmoniseringskontoret, Kongeriget Spanien og Kommissionen har nedlagt påstand om, at Harmoniseringskontoret frifindes, og om, at den appellerede dom stadfæstes.

24 Rådet har principalt nedlagt påstand om, at appellen afvises, og subsidiært, at Harmoniseringskontoret frifindes samt — i begge tilfælde — at appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Appellen

25 Appellanten har anført to anbringender til støtte for sin appel. Ifølge det første anbringende har Retten foretaget en fejlagtig fortolkning af artikel 115 i forordning nr. 40/94. Ifølge det andet anbringende har Retten tilsidesat fællesskabsretten, og nærmere bestemt traktatens artikel 6, idet den ikke har fastslået, at artikel 115 i forordning nr. 40/94 er ulovlig.

Det første anbringende om en fejlagtig fortolkning af artikel 115 i forordning nr. 40/94

Parternes argumenter

26 Appellanten har gjort gældende, at Retten har tilsidesat fællesskabsretten, da den på fejlagtig måde har fortolket artikel 115 i forordning nr. 40/94, som fastsætter Harmoniseringskontorets sprogordning. Rettens fortolkning tager ikke hensyn til det andet punktum i bestemmelsens stk. 4, der har følgende ordlyd: »Er ansøgningen ikke indgivet på et af Harmoniseringskontorets sprog, kan Harmoniseringskontoret sende skriftlige meddelelser til ansøgeren på det andet sprog, som denne har angivet i ansøgningen«. Da den appellerede dom støttes på en sådan fejlagtig fortolkning, må den ophæves.

27 Appellanten har anført — ligesom Harmoniseringskontorets repræsentant under retsmødet for Retten har erkendt — at Harmoniseringskontoret altid, herunder ved ex officio-prøvelsen af absolutte og relative hindringer for registrering af et EF-varemærke, under hele sagen gør brug af muligheden for at anvende det andet sprog, der er anført ved indgivelsen af ansøgningen, når denne ikke er udfærdiget på et af Harmoniseringskontorets sprog. Ved afslutningen af registreringsproceduren modtager ansøgeren alene en meddelelse på det sprog, som ansøgningen er indgivet på, som bevis for indførelsen af mærket i EF-varemærkeregistret.

28 Det følger af artikel 115 i forordning nr. 40/94, således som bestemmelsen skal fortolkes, at Rettens konklusion i den appellerede doms præmis 61 — hvorefter forordningen på ingen måde i sig selv kan medføre en forskellig behandling på grund af sproget, fordi det sprog, som ansøgningen om registrering af EF-varemærke er indgivet på, i de sager, hvor ansøgeren er den eneste part ved Harmoniseringskontoret, er behandlingssproget — er åbenbart fejlagtig.

29 Harmoniseringskontoret, Kongeriget Spanien og Rådet har anført, at det første anbringende må afvises, i det omfang det vedrører artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94, idet Retten i den appellerede doms præmis 32 kun har antaget ulovlighedsindsigelsen til realitetsbehandling, i det omfang den vedrører artikel 115, stk. 3, eller visse andre stykker i denne artikel, der klarlægger den forpligtelse, der er nævnt i stk. 3. Ifølge Harmoniseringskontoret og Kongeriget Spanien har appellanten for det første ikke anfægtet den appellerede doms præmis 32. For det andet kan artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94 ifølge Rådet ikke betragtes som en bestemmelse, der klarlægger omfanget eller de retlige virkninger af forpligtelsen til at angive et andet sprog i ansøgningsskemaet for et EF-varemærke end det sprog, der er blevet anvendt i denne ansøgning.

30 Med hensyn til realiteten har Harmoniseringskontoret, Rådet og Kommissionen gjort gældende, at det følger af en gennemgang af den appellerede doms præmis 61, at Retten har foretaget en retlig analyse af hele artikel 115, stk. 4, i forordning nr. 40/94, herunder af dette stykkes andet punktum.

31 Harmoniseringskontoret er af den opfattelse, at appellanten overvurderer omfanget og de praktiske konsekvenser for EF-varemærkeansøgerne af anvendelsen af artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94. I modsætning til, hvad appellanten har gjort gældende, indebærer Harmoniseringskontorets mulighed for at sende skriftlige meddelelser til ansøgeren på det andet sprog, som denne har valgt, hverken, at hele sagsbehandlingen derefter finder sted på dette sprog, eller at det sprog, varemærkeansøgningen er indgivet på, kun finder anvendelse ved meddelelsen til ansøgeren som bevis for varemærkets indførelse i registret for EF-varemærker.

32 Ifølge Harmoniseringskontoret tager disse anbringender ikke hensyn til, at mere end 98% af de fysiske og juridiske personer, der ansøger om registrering af et EF-varemærke, gør dette igennem en agent, som de kan vælge frit blandt de agenter, der er etableret på Fællesskabets område. Harmoniseringskontoret har endvidere anført, at de personer, der indgiver en registreringsansøgning på et andet sprog end Harmoniseringskontorets sprog, bevarer retten til at anvende det sprog, varemærkeansøgningen er indgivet på, i de skriftlige og mundtlige meddelelser, som de sender til Harmoniseringskontoret, lige så længe de vedbliver med at være den eneste part i sagen.

33 Harmoniseringskontoret har fremhævet, at den mulighed, som det har for at sende skriftlige meddelelser på det andet sprog, som EF-varemærkeansøgeren har valgt, er et helt frit valg, og at Harmoniseringskontoret, såfremt EF-varemærkeansøgeren ønsker, at alle de skriftlige meddelelser tilsendes ham på det sprog, varemærkeansøgningen er indgivet på, så længe han er den eneste part i sagen, kun kan afvise denne løsning af alvorlige og tvingende grunde.

34 I den forbindelse har Harmoniseringskontoret gjort gældende, at det ikke fortolker artikel 115, stk. 4, i forordning nr. 40/94 på samme måde som Retten. Det følger nemlig af den appellerede doms præmis 61, tredje punktum, at det sprog, varemærkeansøgningen er indgivet på, skal anvendes som behandlingssprog, og dermed som det sprog, som de administrative akter, hvori der træffes en afgørelse, skal være skrevet på. Harmoniseringskontoret er af den opfattelse, at udtrykket »skriftlige meddelelser«, der findes i artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94, dækker over enhver form for dokumenter, som det har udarbejdet, herunder dokumenter, hvori der træffes en afgørelse.

35 Harmoniseringskontoret har fremhævet vanskelighederne ved at definere, hvad der skal forstås ved »administrative akter, hvori der træffes en afgørelse«, og har til eksempel nævnt den skrivelse, hvorved det anmoder en EF-varemærkeansøger om at afhjælpe visse mangler i henhold til regel 9, stk. 3, i forordning nr. 2868/95. En sådan skrivelse kan ikke være genstand for en klage, men hvis ansøgeren ikke afhjælper manglerne, som han er blevet anmodet om, træffer Harmoniseringskontoret en afgørelse om at afvise ansøgningen, der kan være genstand for en klage. Rettens fortolkning af artikel 115 kunne skabe forvirring hos ansøgerne, da de modtager akter både på det sprog, på hvilket ansøgningen om registrering er indgivet, og på det andet sprog.

36 Harmoniseringskontoret har endvidere understreget, at varemærkeansøgerne stiltiende har accepteret kontorets fremgangsmåde, og at det til trods for det store antal af indgivne ansøgninger er første gang, at sprogordningen er blevet anfægtet. Hvis det er nødvendigt, kan Harmoniseringskontoret i fremtiden indhente varemærkeansøgernes udtrykkelige accept med hensyn til anvendelsen af det andet sprog for de skriftlige meddelelser, således som det forstår dem.

37 Rådet er af den opfattelse, at Harmoniseringskontorets fortolkning af artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94, der har ført til en særlig praksis ved anvendelsen af denne bestemmelse, på ingen måde kan påvirke denne bestemmelses lovlighed.

Domstolens bemærkninger

38 Det skal indledningsvis anføres, at appellanten — i modsætning til, hvad den af Harmoniseringskontoret, Rådet og Kongeriget Spanien fremsatte påstand om afvisning forudsætter — med sit første anbringende anfægter den fortolkning, som Retten har foretaget af artikel 115 i forordning nr. 40/94 i den appellerede doms præmis 61, fordi Retten ikke har taget hensyn til andet punktum i bestemmelsens stykke 4, men at appellanten ikke stiller spørgsmålstegn ved bestemmelsens lovlighed som sådan.

39 Under alle omstændigheder viser en gennemgang af den appellerede doms præmis 32 og 33, at Retten har antaget ulovlighedsindsigelsen til realitetsbehandling, for så vidt den vedrører den forpligtelse til at angive et andet sprog, som er pålagt ved artikel 115, stk. 3, i forordning nr. 40/94, men ligeledes for så vidt denne forpligtelse er klarlagt med hensyn til dens omfang og retlige virkninger i visse af den nævnte artikels andre stykker.

40 Retten har således ikke udelukket, at der kan stilles spørgsmålstegn ved lovligheden af artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94, som hører til de bestemmelser, der definerer omfanget og de retlige virkninger af valget af det andet sprog, da bestemmelsen lyder således: »Er ansøgningen ikke indgivet på et af Harmoniseringskontorets sprog, kan Harmoniseringskontoret sende skriftlige meddelelser til ansøgeren på det andet sprog, som denne har angivet i ansøgningen.«

41 Det følger heraf, at det første anbringende kan antages til realitetsbehandling.

42 Med hensyn til realitetsbehandlingen af dette anbringende bemærkes, at anbringendet hovedsageligt vedrører den måde, hvorpå artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94 er blevet fortolket og anvendt af Harmoniseringskontoret. Dette har Retten ikke taget hensyn til i sine overvejelser i den appellerede doms præmis 61.

43 Appellanten har i den forbindelse gjort gældende, at Harmoniseringskontoret gennemfører næsten hele sagen vedrørende en EF-varemærkeansøgning på det af ansøgeren angivne andet sprog. Harmoniseringskontoret har ikke bestridt dette anbringende, men har derimod gjort gældende, at det ikke er enigt i Rettens fortolkning af artikel 115, stk. 4, i forordning nr. 40/94, idet det er af den opfattelse, at alle de administrative retsakter, hvori der træffes en afgørelse, ikke nødvendigvis skal udfærdiges på det i sagen anvendte sprog, og at visse af disse akter henhører under gruppen »skriftlige meddelelser«, som er nævnt i bestemmelsen.

44 Indledningsvis skal fortolkningen af artikel 115, stk. 4, i forordning nr. 40/94 præciseres.

45 Ifølge denne bestemmelse er sagsbehandlingssproget ved Harmoniseringskontoret det sprog, på hvilket ansøgningen om registrering af EF-varemærket er indgivet. Harmoniseringskontoret kan imidlertid anvende det af ansøgeren valgte andet sprog til skriftlige meddelelser til denne. Det følger af den nævnte bestemmelse, at muligheden for at anvende det andet sprog til skriftlige meddelelser er en

undtagelse til princippet om anvendelse af behandlingssproget, og at udtrykket skriftlige meddelelser derfor skal fortolkes restriktivt.

46 En sag består af en række dispositioner, der skal foretages ved behandlingen af en ansøgning. Det følger heraf, at udtrykket »administrative akter« omfatter alle de dispositioner, som fællesskabsbestemmelserne kræver eller forudsætter til behandlingen af EF-varemærkeansøgningen, samt de akter, der er nødvendige til denne behandling, som f.eks. meddelelser, anmodninger om berigtigelser, anmodninger om oplysninger eller andre akter. I modsætning til, hvad Harmoniseringskontoret har anført, skal alle disse akter således udfærdiges af Harmoniseringskontoret på det sprog, på hvilket ansøgningen om registrering er indgivet.

47 I modsætning til administrative akter er »skriftlige meddelelser«, som nævnt i artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94, alle de meddelelser, som indholdsmæssigt ikke kan sammenlignes med en administrativ akt, som f.eks. de skrivelser, hvorved Harmoniseringskontoret fremsender administrative akter, eller hvorved det meddeler ansøgerne oplysninger.

48 På baggrund af denne fortolkning af artikel 115, stk. 4, i forordning nr. 40/94 bemærkes, at Retten med rette i den appellerede doms præmis 61 konkluderede, at »[f]orordning nr. 40/94 derfor på ingen måde i sig selv [medfører], at der under sådanne procedurer sker forskellig behandling på grund af sproget, idet den netop garanterer, at ansøgningens sprog anvendes som [behandlingssprog] [...]«.

49 Det følger heraf, at anbringendet om, at Retten begik en retlig fejl ved fortolkningen af denne bestemmelse, må forkastes.

Det andet anbringende om en tilsidesættelse af fællesskabsretten, navnlig traktatens artikel 6

Parternes argumenter

50 Appellanten er af en opfattelse, at Retten har tilsidesat fællesskabsretten, navnlig traktatens artikel 6, idet den har afvist sagen, for så vidt den støttes på, at hele den sprogordning, der er fastsat i artikel 115, stk. 2 til 6, i forordning nr. 40/94, er ulovlig.

51 Appellanten har indledningsvis gjort gældende, at ordningen tilsidesætter det grundlæggende princip om ligestilling mellem sprogene. Dette princip er gentagne gange kommet til udtryk i fællesskabsretten, jf. f.eks. EF-traktatens artikel 248 (efter ændring nu artikel 314 EF), hvorefter alle traktatens sprog har samme gyldighed. Tilsvarende bestemmer forordning nr. 1, der fastsætter Fællesskabets officielle sprog, at enhver borger i en medlemsstat kan skrive til en institution på et af de officielle sprog, samt modtage svar på dette sprog, og at *De Europæiske Fællesskabers Tidende* offentliggøres på de elleve officielle sprog. Tredje stykke i traktatens artikel 8 D (efter ændring nu artikel 21 EF), der blev tilføjet denne bestemmelse ved Amsterdam-traktaten, bekræfter enhver unionsborgers ret til at skrive til enhver af de institutioner eller ethvert organ, der er nævnt i denne artikel eller i EF-traktatens artikel 4 (nu artikel 7 EF), på et af de i traktatens artikel 248 nævnte sprog og at få svar på samme sprog. Appellanten har endvidere henvist til Domstolens faste praksis om lighedsprincippet, der kommer til udtryk i forbuddet mod forskelsbehandling på grund af nationalitet i henhold til traktatens artikel 6. Ifølge denne retspraksis tillægges beskyttelsen af personers rettigheder og valgmuligheder på det sproglige område særlig betydning.

52 Appellanten har derefter anført, at sprogordningen, der er indført ved artikel 115 i forordning nr. 40/94, tilsidesætter traktatens artikel 6. Ordningen udgør en forskelsbehandling på grundlag af sprog og følgelig indirekte på grundlag af nationalitet, hvilket er uforeneligt med forbuddet mod forskelsbehandling, der er fastsat ved den sidstnævnte bestemmelse.

53 Ifølge appellanten sætter denne sprogordning nemlig borgerne i de medlemsstater, hvis sprog ikke er et af Harmoniseringskontorets arbejdssprog, i en situation, der er klart mere ufordelagtig end den situation, som borgerne i de medlemsstater, hvis sprog hører til Harmoniseringskontorets sprog, befinder sig i. Dette angår først og fremmest behandlingen af EF-varemærkeansøgninger, da Harmoniseringskontoret i praksis altid behandler disse ansøgninger på det andet sprog, når det sprog, på hvilket ansøgningen om registrering af EF-varemærket er indgivet, ikke er et af Harmoniseringskontorets sprog. Dette vedrører imidlertid også indsigelses-, fortabelses- eller ugyldighedssager, da disse sager altid gennemføres på Harmoniseringskontorets sprog, med undtagelse af de tilfælde, hvor parterne har truffet aftale om at anvende et andet sprog, jf. artikel 115, stk. 7, i forordning nr. 40/94.

54 Dette har en fordrejning af konkurrencen på det indre marked til følge, fordi de varemærkeagenter, hvis modersmål ikke er et af Harmoniseringskontorets arbejdssprog, sættes i en ufordelagtig konkurrencemæssig situation, da EF-varemærkeansøgere foretrækker at lade sig assistere af varemærkeagenter, hvis modersmål er et af disse sprog.

55 Endelig er appellanten af den opfattelse, at en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet ikke kan begrundes i rene hensigtsmæssighedsbetragtninger, da det er et grundlæggende princip i fællesskabsretten. Såfremt det overhovedet er muligt at fravige princippet, er den af fællesskabslovgiver her valgte løsning hverken passende eller forholdsmæssig.

56 Appellanten har i den forbindelse gjort gældende, at institutionerne ikke kan påberåbe sig en faktor, der udelukkende er økonomisk, såsom yderligere oversættelsesomkostninger, for at begrunde en begrænsning af fællesskabsrettens grundlæggende principper. Under alle omstændigheder har Rådet ikke bevist, at en ikke-diskriminerende sprogordning på uforholdsmæssig måde ville belaste Fællesskabets økonomiske ressourcer. Appellanten har i øvrigt anført, at institutionerne og de andre organer i Unionen igennem mange år har været i stand til at kommunikere med borgerne på alle de officielle sprog, hvad angår behandling af fusioner eller anmeldelse af støtteforanstaltninger. Appellanten har som eksempel henvist til den ved Rådets forordning (EF) nr. 2100/94 af 27. juli 1994 om EF-sortsbeskyttelse (EFT L 227, s. 1) oprettede EF-Sortsmyndighed, der uden vanskelighed arbejder på alle de officielle sprog.

57 Selv hvis en fravigelse fra ligebehandlingsprincippet kunne begrundes ved praktiske og økonomiske overvejelser, er sprogordningen i forordning nr. 40/94 dog ikke forholdsmæssig, da valget af alene ét andet sprog, som f.eks. engelsk, ville have været mindre diskriminerende og i mindre grad ville have fordrejet konkurrencen.

58 Appellanten har endvidere anført, at det forhold, at Rådet har vedtaget forordning nr. 40/94 med enstemmighed, ikke skal tages i betragtning, da også fællesskabslovgiver er bundet af lov og ret.

59 For det tilfælde, at Domstolen finder, at Harmoniseringskontorets sprogordning, som den er indført ved artikel 115 i forordning nr. 40/94, ikke i sin helhed er ulovlig, har appellanten subsidiært nedlagt påstand om, at Domstolen i det mindste fastslår, at Retten har begået en retlig fejl ved at ikke at fastslå, at den nævnte bestemmelses stk. 4, andet punktum, er ulovlig. Dette punktum er ikke alene uforeneligt med forbuddet mod forskelsbehandling, men også med det princip, der udgør hjemmelen for stk. 1 og stk. 4, første punktum, i nævnte

artikel 115, nemlig, at sproget, på hvilket ansøgningen om registrering af EF-varemærket er indgivet, er sagsbehandlingssproget. Andet punktum i stk. 4 fratager dette princip sin mening, hvilket Harmoniseringskontorets faste praksis viser. De forskellige bestemmelser i artikel 115 er derfor indbyrdes uforenelige.

60 Den Hellenske Republik, der i første instans intervenerede til støtte for appellantens påstande, har anført, at den i det store og hele deler appellantens opfattelse, navnlig hvad angår lighedsprincippet og ligebehandlingsprincippet. Den har understreget, at flersprogethed er en ufravigelig betingelse for, at princippet om lov og ret reelt kan have virkning i Fællesskabets retsorden, fordi mange bestemmelser i primær og afledet ret er umiddelbart anvendelige i medlemsstaternes interne retsorden.

61 Det var således med urette, at Retten fandt, at forordning nr. 1 »alene [er] et isoleret udspring af positiv ret«, og den har således ikke taget hensyn til, at der findes grundlæggende principper i primær ret, der præger alle fællesskabsretlige bestemmelser.

62 Den Hellenske Republik har fremhævet, hvor vigtigt det er for borgeren at kunne få kendskab til bestemmelser, der vedrører ham, på hans modersmål, og har herved henvist til grundsætningen om, at »ukendskab til loven diskulperer ikke«. Den har desuden understreget betydningen af, at borgernes sprog respekteres i Fællesskabet, der tilsigter, at beslutninger træffes »så tæt på borgerne som muligt«, og at gennemsigtighedsprincippet er afgørende for, at dets institutioner kan arbejde.

63 Den Hellenske Republik har anført, at der er modstrid mellem på den ene side den planlagte nedsættelse af antallet af sprog og på den anden side de mål, som

Fællesskabet forfølger i henhold til EF-traktatens artikel 126 (nu artikel 149 EF), der bestemmer, at Fællesskabet respekterer medlemsstaternes sproglige mangfoldighed. Den har gentaget, at EF-Domstolen i sin praksis vedrørende fortolkningen af fællesskabsretten altid har taget det standpunkt, at sprogene er ligeværdige.

64 Da Harmoniseringskontoret er et fællesskabsorgan, må traktatens artikel 4 og 8 D finde analog anvendelse på det.

65 Alle de andre parter er uenige med appellanten og har med forskellige begrundelser gjort gældende, at det andet anbringende må afvises helt eller delvist. For det første har appellanten ikke den fornødne interesse i at anmode om, at det fastslås, at artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94, er ulovlig. Harmoniseringskontoret har anført, at denne bestemmelses eventuelle ulovlighed ikke kan føre til, at den anfægtede afgørelse er ulovlig, da afgørelsen ikke er støttet på den nævnte bestemmelse. Kongeriget Spanien og Harmoniseringskontoret har desuden anført, at appellanten ikke har bevist, at anvendelsen af bestemmelsen har skadet parten i den foreliggende sag. Harmoniseringskontoret har i den forbindelse præciseret, at det ved affattelsen af samtlige dokumenter i sagen, herunder i de administrative akter, hvori der er truffet en afgørelse, har anvendt nederlandsk, dvs. det sprog, på hvilket ansøgningen er indgivet, fordi appellanten havde meddelt, at hun ønskede at modtage meddelelserne på det sprog, på hvilket ansøgningen om registrering af EF-varemærket var blevet indgivet, og idet Harmoniseringskontoret ikke havde nogen alvorlige og tvingende grunde til ikke at efterkomme dette ønske.

66 Ifølge Harmoniseringskontoret og Kommissionen må det principale led af dette anbringende i øvrigt afvises, da der er tale om en simpel gentagelse af de argumenter, som appellanten fremkom med i første instans. Efter Rådets opfattelse må dette led derimod afvises, fordi appellanten ikke har angivet de steder i den appellerede dom, hvor Retten skulle have tilsidesat de retsregler, som den skal overholde.

67 Med hensyn til det subsidiære led af anbringendet har Rådet gjort gældende, at det falder sammen med det første anbringende. Kommissionen har gjort gældende, at det må afvises, da appellanten ikke har kritiseret den appellerede doms præmis 33, hvori Retten afviste ulovlighedsindsigelsen, der var fremsat over for bestemmelserne i artikel 115 i forordning nr. 40/94 med undtagelse af stk. 3.

68 Med hensyn til realiteten har Harmoniseringskontoret gjort gældende, at appellanten ikke har bevist, hvordan Retten har begået en retlig fejl ved at fastslå, at Harmoniseringskontorets sprogordning er et nødvendigt, passende og forholdsmæssigt middel til at nå et lovligt mål. Harmoniseringskontoret har bemærket, at de argumenter, der er blevet fremsat til støtte for appellen, viser et tilbagetog i forhold til de opfattelser, der blev forsvaret i første instans, da appellanten nu har gjort gældende, at lovgiver kunne have fastsat blot et enkelt officielt sprog for alle sager ved Harmoniseringskontoret.

69 Rådet har henvist til Rettens bemærkninger i den appellerede doms præmis 57-64. Med hensyn til sprogordningen ved EF-Sortsmyndigheden har det bemærket, at der ved fastlæggelsen af denne blev taget hensyn til, at inter partes-sager er en undtagelse inden for området for EF-sortsbeskyttelse.

70 Hvad angår lighedsprincippet, der — medmindre det er sagligt begrundet — forbyder forskellig behandling af identiske situationer, har Kongeriget Spanien anført, at det er uomtvisteligt, at de enkelte sprog tales af et forskelligt antal fællesskabs- og ikke-fællesskabsborgere.

71 Kongeriget Spanien har erkendt, at Harmoniseringskontoret behandler visse sprog forskelligt, men det finder, at denne forskel i behandlingen ikke er en sådan

forskelsbehandling, som appellanten har anført. Harmoniseringskontoret kunne henvende sig til ansøgeren på det andet sprog, der er angivet i EF-varemærkeansøgningen, men det er næsten sikkert, at en varemærkeagent kender et af Harmoniseringskontorets sprog. Det er derfor sjældent nødvendigt at oversætte Harmoniseringskontorets skrivelser. Det er kun i sager, der involverer en anden part, at oversættelserne er nødvendige, men i dette tilfælde er de også nødvendige for denne anden part.

72 Forskelsbehandlingen er altså nuanceret, og appellanten er ikke fremkommet med argumenter, der kan stille spørgsmålstegn ved de konklusioner, som Retten er kommet frem til med hensyn til de saglige hensyn, der begrunder denne forskel. Kongeriget Spanien har understreget, at Rådet har handlet inden for rammerne af sin kompetence, og at det valgte kriterium, nemlig de fem mest talte sprog inden for og uden for Fællesskabet, er rimeligt.

73 Kongeriget Spanien har anført, at appellanten ikke har angivet, hvad der efter denne parts opfattelse er et passende og forholdsmæssigt system, der kan sikre Harmoniseringskontorets funktionsdygtighed. I øvrigt modsiger appellanten sig selv i forhold til, hvad parten anførte i første instans, da appellanten nu anbefaler at vælge et enkelt sprog, nemlig engelsk. Dette går imod alle appellantens påstande vedrørende tilsidesættelse af princippet om ligestilling mellem sprogene.

74 Kommissionen har endvidere gjort gældende, at anbringendet ikke har noget grundlag. Som Retten fastslog i den appellerede doms præmis 58, kan forordning nr. 1 ikke ligestilles med et fællesskabsretligt princip. Med hensyn til den påståede tilsidesættelse af forbuddet mod forskelsbehandling har Retten på overbevisende måde i den appellerede doms præmis 60-63 redegjort for, at Rådet har valgt en passende og forholdsmæssig løsning.

Domstolens bemærkninger

75 Først skal argumenterne om, at det andet anbringende skal afvises, behandles.

76 Med hensyn til spørgsmålet, om appellanten har en interesse i at anmode om, at det fastslås, at artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94 er ulovlig, fordi der ikke er nogen retlig forbindelse mellem denne bestemmelse og den anfægtede afgørelse, bemærkes, at en sådan indsigelse om afvisning af sagen, for så vidt den vedrører en påstand om, at det fastslås, at artikel 115 i forordning nr. 40/94 er ulovlig, allerede blev fremlagt af Harmoniseringskontoret for Retten og i øvrigt blev sammenfattet af Retten i den appellerede doms præmis 15-17. Retten forkastede argumentet i dommens præmis 24 og 25 og afgrænsede det omfang, hvori ulovlighedsindsigelsen kunne realitetsbehandles, i samme doms præmis 32 og 33. Som det er blevet anført i nærværende doms præmis 39 og 40, er artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94 en af de bestemmelser, der definerer omfanget og de retlige virkninger af valget af det andet sprog, og med hensyn til hvilke ulovlighedsindsigelsen blev antaget til realitetsbehandling af Retten i den appellerede doms præmis 32, andet punktum. Da Harmoniseringskontoret ikke har fremført kritik i så henseende og ikke har angivet nogen grund til, at Rettens argumentation, der mundede ud i konklusionen om, at der var en direkte retlig sammenhæng mellem den anfægtede afgørelse og forpligtelsen, hvis lovlighed appellanten anfægter, skulle være i strid med fællesskabsretten, må argumentet vedrørende appellantens manglende interesse i at anmode om, at det fastslås, at den nævnte bestemmelse i forordning nr. 40/94 er ulovlig, forkastes.

77 Endvidere må argumentet om, at det ikke er blevet bevist, at appellanten ved den måde, hvorpå Harmoniseringskontoret i den foreliggende sag har anvendt

artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94, har lidt skade, forkastes. Dette argument går nemlig ikke ud på at bevise, at appellen eller et af de anbringender, der er påberåbt til støtte herfor, ikke kan antages til realitetsbehandling, men vedrører realiteten i den sag, der er anlagt af appellanten. Dette er imidlertid ikke blevet fremført ved Retten, men derimod for første gang ved Domstolen. Argumentet må derfor forkastes, da det — idet det er blevet fremsat for første gang i appelsagen — ikke går ud på at bevise, at Retten har begået en retlig fejl ved vurderingen af formalitetsindsigelsen i sagen.

78 I modsætning til, hvad Harmoniseringskontoret og Kommissionen har anført, er appellen ikke en simpel gentagelse af de argumenter, som appellanten fremkom med i første instans. Appellanten har nemlig ikke anmodet om en fornyet behandling af sin oprindelige annullationspåstand, men har udtrykkeligt kritiseret den appellerede dom. Med hensyn til de dele af dommen, som appellen er rettet imod, følger det — i modsætning til, hvad Rådet har anført — klart af appelskriftet, at appellen vedrører dommens præmis 61 til 64, der i øvrigt er gengivet i appelskriftet. Rådet kan derfor ikke gøre gældende, at appellen er for uklar til at give anledning til en afgørelse fra Domstolen.

79 I modsætning til, hvad Rådet videre har gjort gældende, er det subsidiære led af det andet anbringende, hvorved appellanten har anfægtet lovligheden af artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94, ikke sammenfaldende med det første anbringende, hvorved appellanten har begrænset sig til at anfægte Rettens fortolkning af denne bestemmelse.

80 Hvad endelig angår argumentet om, at det subsidiære led af anbringendet ikke kan antages til realitetsbehandling, fordi appellanten ikke har kritiseret den appellerede doms præmis 33, er det tilstrækkeligt at henvise til nærværende doms

præmis 39 og 40 og at fastslå, at dette led kan antages til realitetsbehandling, da appellanten anfægter de retlige virkninger, der er forbundet med forpligtelsen til ved indgivelsen af ansøgningen om registrering af et EF-varemærke at angive et andet sprog, som er pålagt ved artikel 115, stk. 3, i forordning nr. 40/94.

81 Hvad angår realitetsbehandlingen af anbringendet skal det indledningsvis understreges, at omfanget af dette andet anbringende — i betragtning af, hvad der er blevet præciseret i denne dom vedrørende det første anbringende — er begrænset til vurderingen af lovligheden af Harmoniseringskontorets sprogordning, i det omfang den bestemmer, at der skal vælges et andet sprog som eventuelt behandlingssprog for indsigelses-, fortabelses-, og ugyldighedssager, samt for »skriftlige meddelelser«, i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94. Det skal undersøges, om denne ordning tilsidesætter et angiveligt princip om ligestilling mellem sprogene, som appellanten har beskrevet det.

82 Som appellanten har understreget, indeholder traktaten en række henvisninger til sprogbrug i Den Europæiske Union. Imidlertid kan disse henvisninger ikke betragtes således, at de er udtryk for et generelt fællesskabsretligt princip, der sikrer enhver borger en ret til, at alt, hvad der kan berøre hans interesser, under alle omstændigheder skal være affattet på hans sprog.

83 Med hensyn til forholdet mellem borgerne og Fællesskabets institutioner og organer, pålægger traktatens artikel 8 D i den version, der følger af Amsterdamtraktaten, bl.a. institutionerne og visse organer at korrespondere med unionsborgerne på et af de sprog, der er nævnt i traktatens artikel 248. Denne bestemmelse, der endnu ikke var trådt i kraft på det tidspunkt, den anfægtede afgørelse blev truffet, finder under alle omstændigheder ikke generel anvendelse på alle de nævnte organer i Unionen. Den finder navnlig ikke anvendelse på Harmonise-

ringskontoret, således som Retten med rette udtalte i den appellerede doms præmis 64.

84 Desuden giver traktatens artikel 217 Rådet kompetence til med enstemmighed at fastsætte den ordning, der skal gælde for Fællesskabets institutioner på det sproglige område. Det var i medfør af denne bestemmelse, at Rådet vedtog forordning nr. 1, der i sin artikel 1 fastsætter de officielle sprog og Fællesskabets institutioners arbejdssprog. Det bør bemærkes, at disse officielle sprog ikke er fuldstændig sammenfaldende med de sprog, der er nævnt i traktatens artikel 8 D og 248.

85 I øvrigt bestemmer forordning nr. 1, nærmere bestemt i sin artikel 4, at forordninger eller andre dokumenter, der er almengyldige, affattes på Unionens officielle sprog. Det følger af sidstnævnte bestemmelse og af EF-traktatens artikel 191 (nu artikel 254 EF) — der bestemmer, at forordninger, direktiver og beslutninger vedtaget efter fremgangsmåden i EF-traktatens artikel 189 B (efter ændring nu artikel 251 EF) skal offentliggøres i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* — sammenholdt med artikel 5 i forordning nr. 1 — der bestemmer, at nævnte Tidende skal offentliggøres på de officielle sprog — at en individuel beslutning ikke nødvendigvis skal være udfærdiget på alle de officielle sprog, selv om den kan berøre rettighederne for andre unionsborgere end beslutningens adressat, f.eks. en konkurrerende erhvervsdrivende.

86 At en institution henvender sig til en borger på dennes sprog løser derfor ikke alle de sprogproblemer, som borgerne støder på inden for rammerne af Unionens institutioners eller organers aktiviteter. Det er i øvrigt et problem af denne art, der er opstået i den foreliggende sag, da Harmoniseringskontorets sprogordning — med undtagelse af de »skriftlige meddelelser«, der er nævnt i artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94 og som vil blive omtalt i denne doms præmis 98 — ikke kan anfægtes på grund af den måde, Harmoniseringskontoret

har forholdt sig på i den direkte kontakt med ansøgeren, idet sagen skal behandles på det sprog, der er blevet valgt ved indgivelsen af EF-varemærkeansøgningen. Ordningen kritiseres derimod på grund af den måde, hvorpå den regulerer forholdet mellem flere personer, der eventuelt taler forskellige sprog, inden for rammerne af indsigelses-, fortabelses- og ugyldighedssager.

87 Traktatens artikel 248, andet punktum, i den version, der følger af Amsterdamtraktaten, og Domstolens retspraksis vedrørende fortolkning af fællesskabsretten kan heller ikke påberåbes til støtte for et angiveligt princip om ligestilling mellem sprogene. Alle de autentiske sprogversioner af en tekst skal ganske vist tages i betragtning på samme måde ved fortolkningen af denne tekst; dette gælder dog kun, hvis disse versioner eksisterer og er autentiske. Såfremt en individuel beslutning offentliggøres i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* og således oversættes til alle sprogene med henblik på at informere borgerne, er det kun det sprog, der er anvendt inden for rammerne af den pågældende procedure, der er autentisk, og som kan bruges til fortolkningen af denne beslutning.

88 Der skal endvidere tages hensyn til det forhold, at EF-varemærket er blevet skabt til fordel for erhvervsdrivende og ikke for alle borgerne, og at disse erhvervsdrivende ikke er forpligtet til at bruge varemærket.

89 Selv om eneretten til at bruge et mærke anerkendes af en offentlig myndighed, er varemærkeretten for de erhvervsdrivende hovedsagelig et redskab til at opnå en fortjeneste inden for rammerne af deres erhvervsmæssige virksomhed. En lovgiver kan derfor pålægge disse erhvervsdrivende at overtage alle eller en del af

omkostningerne ved driften af et organ, der er oprettet med henblik på registrering af EF-varemærker.

90 Femte betragtning til forordning nr. 40/94 har følgende ordlyd: »Fællesskabets varemærkeregler træder [...] ikke i stedet for medlemsstaternes lovgivning om varemærker; det forekommer ikke rimeligt at pålægge virksomhederne at registrere deres varemærker som EF-varemærker, idet de nationale varemærker stadig er nødvendige af hensyn til virksomheder, som ikke ønsker at beskytte deres varemærker på fællesskabsplan.«

91 De erhvervsdrivende har imidlertid interesse i et redskab som EF-varemærket, der er stillet til rådighed af fællesskabslovgiver, som sparer dem for at ansøge om registrering af en række nationale varemærker med de udgifter til oversættelser, som dette indebærer (jf. i den retning analogt argumentationen, der blev fremført af BASF AG vedrørende udgifter til oversættelse af europæiske patentskrifter, og som er gengivet i præmis 12 i dom af 21.9.1999, sag C-44/98, BASF, Sml. I, s. 6269). Det store antal af EF-varemærkeansøgninger — større end det oprindeligt forventede antal — der er blevet indgivet, siden Harmoniseringskontoret blev oprettet, beviser denne interesses rigtighed.

92 Det følger af ovenstående, at sprogordningen ved et organ som Harmoniseringskontoret er resultatet af en vanskelig bestræbelse på at finde den nødvendige ligevægt mellem de erhvervsdrivendes og almenhedens interesser, hvad angår omkostninger ved sagernes behandling, men ligeledes mellem EF-varemærkeansøgernes og de andre erhvervsdrivendes interesser, med hensyn til adgang til oversættelse af dokumenter, der giver rettigheder, eller med hensyn til sager med deltagelse af flere erhvervsdrivende, såsom indsigelses-, fortabelses- eller ugyldighedssager, der er nævnt i forordning nr. 40/94.

93 Det var derfor med rette, at Retten i den appellerede doms præmis 62 fastslog, at Rådet ved fastsættelsen af, hvilke officielle sprog i Fællesskabet der kan anvendes som behandlingssprog i indsigelses-, fortabelses- eller ugyldighedssager, såfremt parterne ikke kan blive enige om det sprog, der skal anvendes, forfulgte det lovlige formål at finde en passende sproglig løsning på problemet, såfremt der ikke foreligger en sådan enighed.

94 Det var også med rette, at Retten i den appellerede doms præmis 63 fandt, at Rådet ganske vist har behandlet de officielle sprog forskelligt, men at dets valg, der var begrænset til de mest udbredte sprog i Det Europæiske Fællesskab, var passende og forholdsmæssigt.

95 På den baggrund er appellantens argument om, at valget af et enkelt sprog ville være mindre diskriminerende end valget af fem sprog, uden relevans.

96 Hvad endelig angår skriftlige meddelelser, der er omhandlet i artikel 115, stk. 4, andet punktum, i forordning nr. 40/94, bemærkes, som det blev nævnt i denne doms præmis 45 og 47, at dette udtryk skal fortolkes restriktivt og kun kan vedrøre de meddelelser, der indholdsmæssigt ikke kan sammenlignes med en administrativ akt. Da anvendelsen af det andet sprog i denne forbindelse ikke kan påvirke en EF-varemærkeansøgers retlige interesser, er den forskelsbehandling, der kunne foreligge på grundlag af anvendelsen af det andet sprog, af ubetydeligt omfang og under alle omstændigheder begrundet i de krav, der stilles til Harmoniseringskontorets arbejde.

97 Det følger heraf, at det andet anbringende ligeledes må forkastes.

Det supplerende anbringende om manglende begrundelse

Den Hellenske Republiks argumenter

98 Den Hellenske Republik har anført et supplerende anbringende om, at den appellerede dom skal ophæves, hvorved den har gjort gældende, at Retten har begået en retlig fejl, fordi den ikke har taget hensyn til anbringendet om, at den bestemmelse, hvis ulovlighed er blevet gjort gældende, nemlig artikel 115 i forordning nr. 40/94, lider af en begrundelsesmangel, eller under alle omstændigheder, at Retten ikke ex officio har behandlet dette anbringende.

99 Den Hellenske Republik har mindet om, at den allerede i sit interventionsindlæg for Retten anførte, at begrænsningen med hensyn til brug af sprog inden for rammerne af forordning nr. 40/94 ikke er begrundet på passende måde, og at det hverken er muligt at præcisere kriterierne, der har været bestemmende for denne begrænsning, eller at forklare visse sprogs forrang frem for andre. Retten har ikke taget hensyn til de indvendinger, som Den Hellenske Republik har fremsat, og heller ikke ex officio rejst spørgsmålet om forordning nr. 40/94's begrundelse, selv om der her er tale om et præceptivt spørgsmål, som Fællesskabets retsinstanser kan og skal undersøge ex officio.

100 Retten har derved, at den i den appellerede doms præmis 62 og 63 har støttet sin argumentation på lovgivers formål, ikke undersøgt begrundelsen for forordningen, hvis lovlighed anfægtes, men har selv tilføjet en begrundelse, selv om der i den foreliggende sag slet ikke var nogen begrundelse. En sådan fremgangsmåde er allerede blevet sanktioneret af Domstolen (Domstolens dom af 27.1.2000, sag C-164/98 P, DIR International Film m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 447).

Domstolens bemærkninger

101 Retten har ganske vist ikke udtrykkeligt taget stilling til argumentet om, at den forordningsbestemmelse, hvis ulovlighed gøres gældende, skulle lide af en begrundelsesmangel. Det bemærkes imidlertid, at dette argument indgik i argumentationen for et anbringende, der kunne fortolkes som en påstand om tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet. Da der er tale om et rent retligt anbringende, kan Domstolen under alle omstændigheder afhjælpe, hvad Retten har undladt.

102 I den forbindelse bemærkes, at begrundelsespligtens omfang ifølge fast retspraksis afhænger af, hvilken retsakt der er tale om, og at begrundelsen, når der er tale om almengyldige retsakter, kun behøver at angive de samlede omstændigheder, som har ført til, at retsakten er blevet udstedt, og de generelle formål, som den skal opfylde. Hvis det formål, der forfølges af institutionen, i det væsentlige fremgår af den anfægtede retsakt, ville det være urimeligt at kræve en særlig begrundelse for de enkelte valg af teknisk art, som institutionen har truffet (dom af 19.11.1998, sag C-150/94, Det Forenede Kongerige mod Rådet, Sml. I, s. 7235, præmis 25 og 26, og af 7.11.2000, sag C-168/98, Luxembourg mod Parlamentet og Rådet, Sml. I, s. 9131, præmis 62).

103 Det bemærkes, at bestemmelserne i forordning nr. 40/94 vedrørende Harmoniseringskontorets sprogordning i den foreliggende sag gør det muligt i tilstrækkelig grad at bedømme og efterprøve de hensyn, der udgør dens begrundelse.

104 Med hensyn til den appellerede doms præmis 62 og 63 bemærkes, at der ikke er tale om et forsøg fra Rettens side på at forsyne den anfægtede bestemmelse med en begrundelse, der angiveligt mangler, men om en undersøgelse af dens forholdsmæssighed, der nødvendigvis forudsætter en undersøgelse af fællesskabslovgivers formodede formål.

105 Det følger heraf, at Den Hellenske Republiks supplerende anbringende må forkastes.

Sagens omkostninger

106 i henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, der i medfør af artikel 118 finder tilsvarende anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Harmoniseringskontoret har nedlagt påstand om, at appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger, og denne har tabt appelsagen, pålægges det denne at betale sagsomkostningerne.

107 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 4, bærer Den Hellenske Republik, Kongeriget Spanien, Rådet og Kommissionen deres egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN

1) **Appellen forkastes.**

2) **Christina Kik betaler sagens omkostninger.**

3) **Den Hellenske Republik, Kongeriget Spanien, Rådet for Den Europæiske Union og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber bærer deres egne omkostninger.**

Rodríguez Iglesias	Puissochet	Wathelet
Schintgen	Timmermans	Gulmann
Edward	La Pergola	Jann
Skouris	Macken	Colneric
von Bahr	Cunha Rodrigues	Rosas

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 9. september 2003.

R. Grass — G.C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær — Præsident